

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्धः ५१२६ वसन्त-ऋतुः
सूर्यः उत्तरायणः चैत्र शुक्लप्रतिपदा
तिथिः चैत्र १७ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-४ ■ वर्ष-४ ■ अङ्क-१५०

1

मार्च ३०, २०२५

Website- www.himsanskritam.com

Email-himsanskrit@gmail.com

2 'आव्रजनविदेशीयविधेयकं २०२५' देशस्य विकासाय सुरक्षायै च आवश्यकम्- जयरामठाकुरः

3 केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य भोपालपरिसरे द्विदिवसीयराष्ट्रीयसङ्गोष्ठ्याः समापनसमारोहः समाचरितः

4 चैत्रशुक्लप्रतिपदा : ऐतिहासिकं सांस्कृतिकं च परिप्रेक्ष्यम्

सुभाषितम्

सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते
यथान्धकारादिव दीपदर्शनम्।
सुखात्तु यो याति दशां दरिद्रतां
धृतः शरीरेण मृतः स जीवति॥

भावार्थः- दुःख का अनुभव करने के बाद ही सुख का अनुभव शोभा देता है जैसे कि घने अंधकार से निकलने के बाद दीपक का दर्शन अच्छा लगता है। सुखपूर्वक रहने के बाद जो मनुष्य दरिद्र हो जाता है, वह शरीर होते हुए भी मृतक जैसे ही जीवित रहता है।

प्रतिदिन नवीनतम
हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah

Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

मन की बात' इत्येतस्मिन्
कार्यक्रमे देशवासिभिः साकं
विचार-विनिमयं करिष्यति
प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी एकादशवादाने स्वीये 'मन की बात' इत्येतस्मिन् कार्यक्रमे देशवासिभिः साकं विचार-विनिमयं करिष्यति। 'मन की बात' इत्यस्य मासिक-कार्यक्रमस्य इदं विंशत्यधिकैकशततमं संस्करणं भविष्यति। अस्य कार्यक्रमस्य प्रसारणम् आकाशवाणी-दूरदर्शनयोः सर्वाभिः वाहिनीभिः भविष्यति। अयं कार्यक्रमः आकाशवाणी-दूरदर्शनप्रधानमन्त्री-कार्यालय-सूचनाप्रसारण-मन्त्रालयानां यूट्यूब-वाहिनीष्वपि द्रष्टुं शक्यते। प्रधानमन्त्रिणः सम्बोधनानन्तरम् अयं कार्यक्रमः क्षेत्रीय-भाषासु अपि प्रसारयिष्यते।

समेषां सामूहिकप्रयासैः एव पर्यावरणस्य संरक्षणम् तस्य सम्बर्धनञ्च सम्भवति- राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मः

हिमसंस्कृतवार्ता:- नवदेहली।
राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्म इत्यनया उक्तं यत् जागरूकताधारितया निरन्तरसक्रियतया च समेषां सामूहिकप्रयासैः एव पर्यावरणस्य संरक्षणम् तस्य सम्बर्धनञ्च सम्भवस्तीति। राष्ट्रपतिना नवदेहल्यां विज्ञानभवने राष्ट्रिय- पर्यावरण- सम्मेलनस्य उद्घाटनं कुर्वत्या इदमुक्तम्। अवधेयं वर्तते यत् राष्ट्रिय- हरिताधिकरणेन द्विदिवसीयस्यास्य सम्मेलनस्य आयोजनं कृतमस्ति। राष्ट्रपतिना उक्तं यत् भाविस्मन्तिभ्यः स्वच्छं वातावरणं न्यासत्वेन दानम् अस्माकं कर्तव्यमस्ति। पर्यावरणस्य संरक्षणाय पर्यावरणानुकूला सम्वेदनशीला च जीवनशैली स्वीकरणीया। अवसरैः केन्द्रीय-पर्यावरणमन्त्रिणा भूपेन्द्रयादवेन उक्तं यत् भारतं न्यूनकार्बनयुतायां प्रौद्योगिक्यां नवचारस्य वर्धापनदिशि एकाग्रमस्ति। तनोक्तं यत् भारतं विश्वस्मिन् ऊर्जात्पादनक्षेत्रे तृतीयं बृहत्तमं राष्ट्रमं वर्तते।

सुरक्षाबलैः सप्तदशसङ्ख्यकाः नक्सलवादिनः व्यापादिताः।

हिमसंस्कृतवार्ता: - छत्तीसगढम्। छत्तीसगढराज्ये बत्तरसम्भागस्य सुकमा जनपदे सुरक्षाबलैः साकं जाते एकस्मिन् सङ्घर्षे सप्तदशसङ्ख्यकाः नक्सलवादिनः व्यापादिताः। अस्माकं वार्ताहरः सूचितवान् यत् एतस्मिन् सङ्घर्षे जनपदारक्षितारक्षिबलस्य सैनिकद्वयमपि व्रणितम् अभवत्। व्यापादितेभ्यः नक्सलवादिभ्यः अनेकप्रकारकाणि शस्त्रास्त्राणि आरक्षिभिः समधिगतानीति वार्ताहरैः सूचितम्। प्रकरणेऽस्मिन् वदता गृहमन्त्रिणा अमितशहनेन स्पष्टीकृतम् यत् प्रधानमन्त्रिणः श्रीनरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे नक्सलवादस्य शमनाय आगमिनः वर्षस्य मार्चमासान्तं यावत् कालः निर्धारितोऽस्तीति।

भारतेन भूकम्पादनन्तरं म्यान्मारदेशं प्रति प्रायः पञ्चदश टनमिता साहाय्योद्धार-सामग्री प्रेषिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - म्यान्मार-देशे भूकम्पेन पीडितानां संख्या सहस्राधिका जाता। दुरापन्नायां दुर्घटनायां यत्र भूकम्पस्य रिक्टर स्केल इति स्तरीयः परिमाणः सप्त दशमलव सप्त आसीत्। सैन्यनेतृत्वयुतेन प्रशासनेन स्वकीये वक्तव्ये उक्तं यत् द्वयधिकैकसहस्रजनाः मृताः लब्धाः च। षट्सप्तत्यधिकं त्रिशतोत्तरं द्विसहस्रजनाः व्रणिताः सन्ति। अधिकांशतया जनहानिः भूकम्पकेन्द्रस्य निकटवर्तिनि नगरे माण्डले इत्यत्र अजायत्। ग्रेटर-बैङ्गो-क्षेत्रे १७ मिलियन-अधिकाः जनाः निवसन्ति, येषु बहवः उच्च-उच्च-अपार्टमेण्ट्-मध्ये निवसन्ति। यदा अपराह्णे १.३० वादनस्य समीपे भूकम्पः अभवत् तदा भवनेषु सूचनाध्वन्यः ध्वनितुं आरब्धाः तथा च सघनजनसङ्ख्यायुक्तस्य मध्यबैङ्गो-नगरस्य उच्चैः भवनेभ्यः होटेलेभ्यः च जनाः निष्कासिताः। भूकम्पः एतावत् प्रबलः आसीत् यत् केषाञ्चन उच्चभवनानां अन्तः तरणकुण्डेषु जले तरङ्गाः दृश्यन्ते स्म

अभियानमिदम् ऑपरेशन ब्रह्मेति संज्ञकमस्ति

भारतेन भूकम्पादनन्तरं म्यान्मारदेशं प्रति प्रायः पञ्चदश टनमिता साहाय्योद्धार-सामग्री प्रेषिता। अभियानमिदम् ऑपरेशन ब्रह्मेति संज्ञकमस्ति। भारतीयवायुसेनायाः विमानं हिण्डन् वायुसेना-विमानपत्तन स्थानकात् सहायताम् प्रेषितम्। साहाय्योद्धार-सामग्रीषु अस्थाई निवास- शयनपुट कम्बल भोजन जनरेटर सेट इति विद्युदुत्पादन-यन्त्रादीनि आवश्यकवस्तूनि च सन्ति। एतदतिरिक्तं आपत्प्रभावितानां जनानां कृते महत्त्वपूर्ण-चिकित्सा-सामग्र्यः अपि प्रेष्यन्ते। म्यान्मारदेशस्थः भारतीय दूतावासः सक्रियतया अस्यां दुर्घटनायां दृष्टिं ददन्नस्ति। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिनाऽपि तत्रस्थेन वरिष्ठाधिकारिणा जनरल मिन औग हलेंग इत्यनेन सह सम्वादो विहितः। यथा सम्भवं सहयोगस्य आश्वासनमपि प्रदत्तम्।

'आव्रजनविदेशीयविधेयकं २०२५' देशस्य विकासाय सुरक्षायै च आवश्यकम्- जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

पूर्वमुख्यमन्त्री एवं विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् 'आव्रजनविदेशीयविधेयकं २०२५' वर्तमानकाले अस्माकं देशस्य आवश्यकता अस्ति। अनेन देशस्य आन्तरिकसुरक्षा सुदृढा भविष्यति, आर्थिकविकासः च त्वरितः भविष्यति। यत् विकसितभारतस्य लक्ष्यं प्रति दृढगत्या गच्छन् स्थातुम् अतीव आवश्यकम्। गुरुवासरे लोकसभायां 'आव्रजनविदेशीयविधेयकं २०२५' पारितम्। एकदा एतद् विधानं प्रवर्तते तदा देशस्य सुरक्षायाः व्यवस्थितनिरीक्षणस्य, विदेशीयानां आगमनस्य, वासस्य च मार्गः स्पष्टः भविष्यति। तदर्थं प्रधानमन्त्रिणे नरेन्द्रमोदिने, केन्द्रीयगृहमन्त्रिणे भाजपाराष्ट्रीयध्यक्षाय जगतप्रकाशनझुवर्याय, समस्तशोषेभ्यः केन्द्रीयनेतृव्यैः देशवासिभ्यः च हार्दिकम् अभिनन्दनानि शुभकामनाः च। एतद् विधानं न केवलं भारतस्य अवैधप्रवेशात्, अपराधात्, सुरक्षासंतर्जनाभ्यः च रक्षणं करिष्यति अपितु अर्थव्यवस्था, शिक्षा, वैश्विकपरिचयस्य च नूतनां दिशां

दास्यति। एकदा विधेयकं विधानम् अभवत् तदा प्रत्येकस्य विदेशीयस्य प्रवेशस्य, वासस्य, उद्देश्यस्य च व्यवस्थितः आधुनिकः च अभिलेखः स्थापितः भविष्यति। एतेन पर्यटनस्य प्रवर्धनं भविष्यति यस्य प्रत्यक्षं हिमाचलप्रदेशस्य लाभः भविष्यति।

जयरामठाकुरः अवदत् यत् सम्प्रति एतादृशपदार्थानाम् अत्यन्तम् आवश्यकता वर्तते। एकदा एतद् विधानं कार्यान्वितं जातं चेत् विदेशीयजनानाम् कृते सम्पूर्णं निरीक्षणं सहायता च कर्तुं शक्यते। भारतीय-अर्थव्यवस्थायां योगदानं दातुं ये आगच्छन्ति तेषां स्वागतं भविष्यति, परन्तु देशे अशान्तिं जनयितुं ये आगच्छन्ति तेषां विरुद्धं कठोरकार्याणि क्रियन्ते। अधुना प्रत्येकं विदेशीयं २४ मापदण्डेषु ३६० डिग्री-परीक्षणं क्रियते येन अवैधप्रवासीनां अपराधीनां च निकटतया निरीक्षणं भवति। राज्ये यथा मादकद्रव्यतस्करः शिरः उत्थापयति तथा हिमाचलप्रदेशः अपि अस्मात् लाभं प्राप्स्यति।

यथा यथा विदेशिनां मादकद्रव्यविरोधीकार्यक्रमेषु संलग्नतायाः प्रकरणाः अग्रे आगच्छन्ति, तथैव केन्द्रीकृतव्यवस्था तेषां जनानां उपरि दृष्टिः स्थापयितुं शक्नोति ये एतादृशेषु कार्येषु संलग्नाः सन्ति। 'अतिथि देवो भवः' अस्माकं परम्परा अस्ति किन्तु अतिथिभ्यः अस्माकं देशस्य संस्कृतिः, विश्वासाः, नियमाः च आदरणीयाः भविष्यन्ति, 'आव्रजन-विदेशीय-विधेयकं २०२५' एतत् सुनिश्चित्य अतीव सहायकं सिद्धं भविष्यति। विधेयकेन "प्रवासः, वीजा, विदेशिनां पञ्जीकरणं, अनुसरणं च" इति प्रणाल्याः वैधानिकः आधारः प्रदत्तः अस्ति। अनेन अवैधरूपेण भारतं प्रविशन्तः, निर्धारितसमयात् परं तिष्ठन्ति च तेषां विषये कठोरजागरूकता स्थास्यति। अवैधरूपेण देशे प्रविशन्तः वसन्तः च न सहन्ते।

ग्रीष्मकालीनावकाशीयेषु विद्यालयेषु अप्रैलमासस्य प्रथमदिनात् चतुर्थदिनपर्यन्तम् अवकाशाः नैव भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

हिमाचलप्रदेशस्य विद्यालयेषु अप्रैलमासस्य प्रथमदिनात् चतुर्थदिनपर्यन्तं ग्रीष्मकालीनावकाशाः न भविष्यन्ति। उच्चशिक्षानिदेशालयेन शनिवासरे अस्मिन् विषये अधिसूचना प्रकाशिता। एतेषु विद्यालयेषु अप्रैलमासस्य प्रथमदिनात् आरभ्य नूतनं शैक्षणिकसत्रम् आरभ्यते। गतदिनात् सामाजिकमाध्यमेषु उक्तं यत् एतेषु विद्यालयेषु अप्रैलमासस्य प्रथमदिनात् चतुर्थदिनपर्यन्तं अवकाशाः भविष्यन्ति। शनिवासरे निदेशालयेन एतानि सर्वाणि कार्याणि समाप्य अवकाशदिनानि न भविष्यन्ति इति सूचना प्रसारिता। निदेशालयेन उक्तं यत् २०२५-२६ तमस्य वर्षस्य शैक्षणिकसत्रस्य सर्वकारीयविद्यालयेषु अवकाशकार्यक्रमे परिवर्तनस्य कारणात् अधुना परीक्षापरिणामानन्तरं १ अप्रैलतः ४ पर्यन्तं विरामः न भविष्यति। अस्मिन् संदर्भे उच्चशिक्षा निदेशकः डॉ. अमरजीतशर्मा पक्षतः कार्यालयीयादेशाः निर्गताः सन्ति।

हिमाचले विद्युत्परियोजनाद्वयं स्थापयिष्यति तेलङ्गाना, ५००० जनाः जीविकां प्राप्स्यन्ति, सहमतिपत्रं हस्ताक्षरितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

हिमाचलप्रदेशेन तेलङ्गानासर्वकारेण सह ४०० मेगावाट् सेली, १२० मेगावाट् मियार च जलविद्युत्परियोजनयोः कृते सहमतिपत्रं हस्ताक्षरितं यत् लाहौल-स्पीति-मण्डले स्थापितं भविष्यति। राज्यस्य इतिहासे प्रथमवारं एतादृशः सहमति-उपक्रमः कृतः। राज्यस्य अपारजलविद्युत्क्षमतायाः सदुपयोगे एतत् पदम् आधारस्तम्भं सिद्धं भविष्यति। एतेषु जापनपत्रेषु हिमाचलप्रदेशसर्वकारस्य पक्षतः ऊर्जासचिवः राकेशकंवरः, तेलंगानासर्वकारस्य पक्षतः च मुख्यसचिवः ऊर्जा सदीपकुमारसुल्तानिया मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुखोः तेलङ्गानायाः उपमुख्यमन्त्रिणः भाटीविक्रमामरकामालोः च उपस्थितौ हस्ताक्षरितवन्तौ। एते परियोजने चिनाबनद्यं ६२०० कोटिरुप्यकाणाम् अनुमानितव्ययेन कार्यान्विते भविष्यतः। अपि च प्रायः ५,००० प्रत्यक्ष-परोक्ष-जीविकायाः अवसराः सृज्यन्ते। जापनपत्रानुसारं तेलङ्गाना-सर्वकारेण २६ कोटिरुप्यकाणि अग्रिम-प्रीमित्यमरूपेण दत्तानि सन्ति। एतासां परियोजनानाम् आरम्भानन्तरं हिमाचलप्रदेशाय प्रथम- १२ वर्षेषु सकलविद्युत्-उत्पादनस्य १२ प्रतिशतं, आगामि १८ वर्षेभ्यः १८ प्रतिशतं, विगतदशवर्षेभ्यः ३० प्रतिशतं च निःशुल्कं प्रदत्तं भविष्यति ४० वर्षाणां अवधिः यदा समाप्ता भविष्यति ततः परं तेलङ्गाना-सर्वकारः एते परियोजने हिमाचलप्रदेशाय समर्पयिष्यति। तेलङ्गाना-सर्वकारः एतयोः परियोजनयोः व्ययस्य १.५ प्रतिशतं

स्थानीयक्षेत्रविकासनिधि रूपेण, व्ययस्य एकप्रतिशतं च क्षेत्राय निःशुल्कविद्युत्प्रदानार्थं व्यययिष्यति।

एताभ्यः परियोजनाभ्यः प्रभावितानां परिवाराणां कृते १० वर्षाणि यावत् प्रतिमासं १०० यूनिट इत्यस्य समानः आर्थिकलाभः प्रदत्तः भविष्यति। अस्मिन् अवसरे मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखोः तेलङ्गानाप्रदेशस्य उपमुख्यमन्त्री भाटीविक्रमामरकामालु- महोदयस्य स्वागतं कुर्वन् उक्तवान् यत्, द्वयोः राज्ययोः मध्ये एषा सहभागिता नवीकरणीय ऊर्जाक्षेत्रे अन्ताराज्यसहकार्यस्य नूतनयुगस्य आरम्भः अस्ति। मुख्यमन्त्री तेलङ्गाना-सर्वकारं विद्युत्- बैक्जिङ्ग- व्यापारक्षेत्रे सहकार्यस्य नूतनानां सम्भावनानाम् अन्वेषणाय आमन्त्रितवान्। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः जलविद्युत्परियोजनाभ्यः हिमाचलजनानाम् अधिकतमं लाभं प्रदातुं तथा च राज्यस्य संसाधनानाम् रक्षणाय प्रतिबद्धः अस्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः तेलङ्गानासर्वकाराय द्वयोः

परियोजनयोः स्थापनायां पूर्णसहकार्यं करिष्यति येन निर्धारितसमयान्तरे तेषां निर्माणं सुनिश्चितं कर्तुं शक्यते। एषा संधिः उभयोः सर्वकारयोः कृते लाभप्रदः भविष्यति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् वर्तमानराज्यसर्वकारः कस्यापि परिस्थितौ राज्यस्य संसाधनानाम् लुण्ठनं न सहते। जलसम्पदः राज्यस्य अमूल्यं सम्पत्तिः अस्ति, राज्यसर्वकारश्च विद्युत्क्षेत्रे बहुत्परिष्कारं कुर्वन् अस्ति येन हिमाचलप्रदेशः स्वनिर्भरराज्यं भवितुम् अर्हति। सः अवदत् यत् अधुना यावत् राज्ये ११,५०० मेगावाट् नवीकरणीय ऊर्जायाः उपयोगः कृतः, किन्तु तस्य अधिकांशः लाभः केन्द्रीयसार्वजनिकक्षेत्रस्य उपक्रमेभ्यः गतः। सः अवदत् यत् अस्माकं सर्वकारः एतां स्थितिं परिवर्तयितुं दृढनिश्चयः अस्ति, राज्यस्य जनानां आर्थिकसमृद्धयर्थं राज्यस्य जलसम्पदां उपयोगं सुनिश्चितं करिष्यति। तेलङ्गानाप्राप्तस्य उपमुख्यमन्त्री मालुः अवदत् यत् तेलङ्गानासर्वकारः वर्धमानं ऊर्जायाचनं पूरयितुम्, उभयोः राज्ययोः ऊर्जासुरक्षां च सुनिश्चित्य प्रतिबद्धतया सह कार्या कुर्वन् अस्ति। सः अवदत् यत् एतत् जापनपत्रं राज्यस्य ऊर्जाक्षेत्रासां विविधतां कर्तुं तथा च 'तेलाङ्गानां स्वच्छ- हरित- ऊर्जा' नीतिः २०२५' इत्यस्य अन्तर्गतं पर्यावरणस्य स्थायित्वं सुनिश्चित्य अस्माकं प्रतिबद्धतां प्रतिबिम्बितं करोति। भाटीविक्रमामरकामालुः उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः नवीकरणीय ऊर्जाक्षेत्रे स्वस्य भागं वर्धयितुं निरन्तरं प्रयत्नान् कुर्वन् अस्ति। एषा सहमतिः ऊर्जाक्षेत्रे अन्ताराज्यसहकार्यस्य महत्त्वं प्रतिबिम्बितं करोति।

Shimla News : अधुना अन्यराज्येभ्यः शिमलानगरं प्रति आगच्छन्ति वाहनानि हरितशुल्कं देयं भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। नगरनिगमेन नूतनः प्रस्तावः पारितः हिमाचलप्रदेशस्य राजधानीं पर्वतराज्ञीं शिमलानगरं प्रति आगच्छन्ति बहिः राज्यानां वाहनानि अधुना नगरे प्रवेशे हरितशुल्कं दातव्यं भविष्यति। महापौरसुरेन्द्रचौहानस्य अध्यक्षतायां नगरनिगमस्य मासिकसभायां बहिः वाहनानां हरितशुल्कसङ्ग्रहणं आरभ्यत इति प्रस्तावः अनुमोदितः अस्ति। अधुना सर्वकारः तस्मिन् अन्तिममुद्रां स्थापयति। विशेषं तु एतत् यत् विद्युत्वाहनात् एतत् शुल्कं न गृहीतं भविष्यति। नगरनिगमः २०१५ वर्षात् हरितशुल्कं संग्रहीतुं योजनां कुर्वन् अस्ति। किन्तु विगतदशवर्षेभ्यः सर्वकारः तस्य अनुमोदनं न करोति। अस्मिन् समये निगमेन नूतनः प्रस्तावः सज्जीकृतः अस्ति। अस्य अनुसारं न केवलं निगमेन हरितशुल्कमूल्यं न्यूनीकृतं, अपितु तस्य पुनर्प्राप्त्यर्थं नूतना योजना अपि निर्मिता अस्ति। सद्ने प्रस्तावम् उपस्थापयन् आयुक्तः भूपेन्द्र अत्री हरितशुल्कसङ्ग्रहणार्थं नूतनः प्रस्तावः निर्मितः इति अवदत्। अन्तिमानुमोदनार्थं सर्वकाराय प्रेषितं भविष्यति। नगरस्य जनाः येषां कृते बहिः संख्यापट्टिकायुक्तानि वाहनानि सन्ति ते नगरनिगमात् प्रमाणपत्रं प्राप्य एतत् शुल्कं रक्षितुं शक्नुवन्ति। हरितशुल्कसङ्ग्रहणं कदा आरभ्यते, पर्यटकाः यदि तत् न ददति तर्हि तेषां विरुद्धं का कार्यविधिः भविष्यति, एकवारं दत्तं शुल्कं कति दिवसान् यावत् वैधं भविष्यति, सर्वकारीयमार्गदर्शिकानुसारम् अस्मिन् विषये निर्णयः क्रियते। निगमः हरितशुल्कात् प्राप्तस्य आयस्य उपयोगं पर्यावरणसंरक्षणकार्यार्थं करिष्यति।

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य भोपालपरिसरे द्विदिवसीयराष्ट्रीयसङ्गोष्ठ्याः समापनसमारोहः समाचरितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- प्रवेशकुमारशुक्लः, भोपालम्)

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य भोपालपरिसरे द्विदिवसीयराष्ट्रीयसङ्गोष्ठ्याः २८-२९ मार्च २०२५ दिनाङ्के आयोजनमभवत्। सङ्गोष्ठ्याः विषयः "भारतीय परम्पराओं में अनुसन्धान प्रक्रिया" इति आसीत्। वैदिकमङ्गलाचरणेन वाग्देवी समर्चनेन च समापनसमारोहस्यारम्भः अभवत्। प्रो. श्रीनिवासबरखेडी विश्वविद्यालयस्य यशस्वीकुलपतीनां संरक्षणे निर्विघ्नतया इयं व्याख्यानमाला अनवरतरूपेण प्रचलिता। भोपालपरिसरस्य कुशलनिदेशकाः- प्रो. रमाकान्तपाण्डेयाः आध्यक्षीयपदमलङ्कृताः ते उक्तवन्तः "यदिहास्ति तदन्त्यत्र यत्रेहास्ति न तत्त्वचित्" सर्वत्र संस्कृतमेव विद्यते। विश्वविद्यालयस्य सहनिर्देशकाः राष्ट्रपतिसम्मानिताः प्रो. निलाभतिवारिवर्यैः प्रोक्तं यत् ज्ञानं मनुष्यस्य तृतीयनेत्रं विद्यते। अतः स्वाध्यायम् अवश्यमेव कर्तव्यम् तैत्तरीयोपनिषदि अपि वतते "स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां मा प्रमदितव्यम्"। कार्यक्रमस्यास्य संयोजकाः प्रो. सोमनाथसाहवर्माः आगतानामतिथिनां वाक्युषैः स्वागतभाषणैः च स्वागतं कृत्वा कार्यक्रमस्य प्रतिवेदनं प्रस्तुतवन्तः। अस्यां राष्ट्रीयसङ्गोष्ठ्यामष्टसप्ततिः जनाः पत्रवाचनं कृतवन्तः। मुख्यातिथित्वेन समागताः सांची बौद्ध- भारतीय- अध्ययन- विश्वविद्यालयस्य कुलपतयः प्रो. वैद्यनाथलाभवर्याः अवोचत् यत् अनुसन्धानं लोककल्याणाय भवेत् न तु दिग्भ्रमाय। सारस्वतातिथिरूपेण संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठानं नवदेहली शैक्षिकनिदेशकाः प्रो. चोदकिरणसलूजावर्याः "भारतीय ज्ञान प्रणाली में अनुसन्धान पद्धति" इति विषये सर्वान् संस्कृतलोलुपान् प्रबोधितवन्तः। ते अवदन् यत् गीतायामस्ति- 'न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते' इति, अनुसन्धानस्य वास्तविकं स्वरूपं भवति यत् सर्वेषां वेदना स्वकीया वेदना। श्रीलालबहादुरशास्त्री- राष्ट्रीय- संस्कृत- विश्वविद्यालयस्य छात्रकल्याणसंकायाध्यक्षाः प्रो. शिवशंकरमिश्रवर्यैः "शास्त्रीयशोधपरम्परा" इति विषये उक्तवन्तः प्राचीनकालादेव अनुसन्धानस्य सर्वाः प्रक्रियाः अस्माकं संस्कृतशास्त्रे एव विद्यन्ते। "न्यायशास्त्र की दृष्टि में शोध पद्धति" इति विषये इन्दिरागांधी- राष्ट्रीयमुक्तविश्वविद्यालयस्य शिक्षाविभागस्याचार्याः प्रो. अरविन्दझावर्याः पाश्चात्याधुनिकानुसन्धानं तुलनात्मकरूपेण प्रबोधिताः। आयोजकाः डॉ. राकेशकुमारवर्मा, डॉ. मंजुसिंहः, डॉ. शीतोत्तुप्रियावी, डॉ. आशुतोषतिवारी स्वदायित्वं सुष्ठुरूपेण निर्वूढवन्तः। डॉ. नरसिंहलुमहोदयाः सभायाः संचालनमकुर्वन्। अन्ते प्रो. कैलासचन्द्रदासवर्याः धन्यतावाकं प्रदत्तवन्तः। राष्ट्रगानेन कार्यक्रमस्य समाप्तिः अभवत् इति।

BRCC Recruitment Exam: बीआरसीसी-इत्यस्य २८२ पदानां निमित्तं अप्रैलषट्दिनांके पोर्टमोर- विद्यालये लिखितभर्तीपरीक्षा भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: शिमला। समग्रशिक्षायाः आयोजनस्य अन्तर्गतं ब्लॉकरीसोर्स सेण्टरकोऑर्डिनेटर (बीआरसीसी) इत्यस्य २८२ पदानां निमित्तं परीक्षा निश्चिततिथिना सह केन्द्रं च निर्धारितम्। परीक्षायाः केन्द्रं राजकीयवरिष्ठमाध्यमिकपाठशाला पोर्टमोर, शिमला इति निर्धारितम्। परीक्षा अप्रैलषट्दिनांके प्रातः ११:०० वादने आयोजिता भविष्यति। शिक्षकेषु परीक्षायां व्यग्रतां कारणीकृत्य परीक्षातिथिं परीक्षाकेन्द्रं च परिवर्तितम्। पूर्वं परीक्षा त्रयोविंशति मार्चमासे आयोजिता भविष्यति स्म, किन्तु शिक्षकानां प्रार्थनायाः आधारेण नवीनातिथिः नवीनकेन्द्रं च निश्चितम्। परीक्षायाः दिने प्रत्येकः परीक्षार्थी प्रातः १०:०० वादनपर्यन्तं केन्द्रे उपस्थितः भवेत्। सर्वेषां परीक्षार्थिनां अनुक्रमांकाः प्रकाशिताः सन्ति, यदि कस्यचन अनुक्रमांकः न आवंटितः अस्ति, तर्हि सः समग्रशिक्षायाः आधिकारिके जालपुटे प्रदत्ते दूरभाषसंख्यायाः माध्यमेन सम्पर्कं करोतु। परीक्षायाः दिने परीक्षार्थिनः स्वप्रमाणपत्राणि अनिवार्यतः आनयन्तु, यतः तेषां पात्रता परीक्षणं भविष्यति। लिखितपरीक्षायां सफलाः योग्याः परीक्षार्थिनः मेरिटसूचीं प्रवेक्ष्यन्ति। ततः पश्चात् चयनितानां साक्षात्कारः (इण्टरव्यू) भविष्यति, यस्य अध्यक्षता शिक्षासचिवेन वा तेन अधिकृतः अधिकारी वा करिष्यति। अन्तिमचयनसूच्याः आधारेण गृहीत्वा बीआरसीसी-पदानां नियुक्तिः भविष्यति।

जवाहरलालनेहरू इण्डोर-क्रीडाङ्गणे १ एप्रिल- दिनाङ्के ओडिशा-दिवसस्य उत्सवस्य आयोजनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:। राजधानीनगरस्य जवाहरलालनेहरू इण्डोर-क्रीडाङ्गणे १ एप्रिल-दिनाङ्के ओडिशा-दिवसस्य उत्सवस्य आयोजनं भविष्यति। ओडिशा रेसिडेन्सस्य प्रधाननिवासी आयुक्तः विशालगगनः अखिलभारतीयरेडियोसञ्चारमाध्यमेन सह भाषमाणः अवदत् यत् अस्मिन् कार्यक्रमे

सर्वेषां जनानां कृते ओडिशनगरस्य संस्कृतिं धरोहरं च ज्ञातुं अवसरः प्रदास्यति। सः अवदत् यत् अस्य कार्यस्य माध्यमेन ओडिशनगरे भाजपायाः नेतृत्वे प्रचलितं विकासकार्यं उपलब्धयः च प्रदर्शिताः भविष्यन्ति। श्री गगनः अवदत् यत् अस्मिन् कार्यक्रमे केन्द्रीयमन्त्री, ओडिशायाः मुख्यमन्त्री, दिल्ली-नगरस्य मुख्यमन्त्री च विहाय अनेके गणमान्यजनाः उपस्थिताः भविष्यन्ति। श्री गगनः उक्तवान् यत् अस्मिन् समारोहे द्विसहस्राधिकाः जनाः भागं गृह्णन्ति। सः अवदत् यत् ओडिशा-नगरस्य १० तः १२ लक्षे जनाः दिल्ली-एनसीआर-नगरे निवसन्ति। श्री गगनः उक्तवान् यत् एतत् समारोहं सायं ५ तः १० वादनपर्यन्तं भविष्यति।

चैत्रशुक्लप्रतिपदा : ऐतिहासिकं सांस्कृतिकं च परिप्रेक्ष्यम्

डॉ. रणजीतकुमारतिवारी, दर्शनसंकायाध्यक्षः,

कु.भा.वि.सं.पु.अ.विश्वविद्यालयः, नलबारी, असम भारतस्य सनातनपरम्परायां चैत्रशुक्लप्रतिपदायाः विशेष महत्वमस्ति। एषा केवलं हिन्दूनववर्षस्य श्रीगणेशस्य प्रतीकस्वरूपा नास्ति, अपितु एषा ऐतिहासिकदृष्ट्या, सांस्कृतिकदृष्ट्या च अतीव महत्वपूर्णा अस्ति। भारतीयसमाजे अस्मिन् दिने नूतन-ऊर्जायाः, नवसृजनस्य, नवोत्साहस्य च प्रवाह आयाति। एषः दिवसः केवलं धार्मिकानुष्ठानेषु सीमितः नास्ति, अपि तु एषः अस्माकं संस्कृत्या, परम्पराभिः, ऐतिहासिकघटनाभिश्च सह गभीरतया सम्बद्धोऽस्ति।

ऐतिहासिकपरिप्रेक्ष्ये

चैत्रशुक्लप्रतिपदा विक्रमसंवत्सरस्य प्रारम्भदिनत्वेन ज्ञायते, यस्य स्थापना महाराजविक्रमादित्येन कृता। एषः संवत्सरः भारतीयकालगणनायाः महत्वपूर्णत्वेन भजति, य अद्यापि धार्मिकसामाजिककृत्येषु प्रयुज्यते। इतिहासदृष्ट्या, एषः दिवसः मराठवीराणां छत्रपतिशिवाजिमहाराजस्य राज्याभिषेकसम्बद्ध अस्ति। शिवाजीराजेन दिवसोऽयं हिन्दूस्वराज्यस्य आधाररूपेण स्थापितः, यस्मात् महाराष्ट्रे अस्मिन्नेव दिने 'गुडीपाडवा' इति महता उत्साहेन सम्पद्यते। महाभारत-रामायणदिशा अपि अयं दिवसः परम्पावनः मन्यते। त्रेतायुगे भगवतः श्रीरामस्य राज्याभिषेकः अस्मिन्नेव दिने जात इति श्रूयते। अस्मिन्नेव दिने ब्रह्मणा

जगतः निर्माणं कृतम् इति अपि कथ्यते। अतः अयं दिवसः केवलं तिथिर्नास्ति, अपि तु प्रकृतेः नवसर्जनस्य नवजीवनस्य च प्रतीको भूयते।

पौराणिककथा -

चैत्रशुक्लप्रतिपदां प्रति अनेकाः पौराणिककथाः प्रचलन्ति। तासु एका कथा ब्रह्मणा सृष्टेः रचनासम्बद्धा अस्ति। यदा विश्वं तमसा आच्छन्नम् आसीत्, तदा ब्रह्मणा अस्मिन्नेव दिने सृष्टिप्रक्रिया प्रारब्धा। तेन प्रथमं पञ्चतत्त्वानि निर्मितानि, ततः सर्वजीवानां सृष्टिः कृता। अतः अयं दिवसः सृष्टेः प्रथमदिवसत्वेन चिन्त्यते, नववर्षरूपेण च पूज्यते। अपरा कथेयम्, अस्मिन्नेव दिने महिषासुरस्य संहाराय भगवत्याः दुर्गायाः नवस्वरूपाणां पूजनं प्रारब्धम्। नवदिनानि युद्धं कृत्वा अन्ततः देवी महिषासुरं निहत्य विजयिनी जाता। अतः अस्मिन्नेव दिने नवरात्रिव्रतस्य शुभारम्भः भवति।

सांस्कृतिकं धार्मिकं च महत्वम् -

भारतस्य विविधेषु भागेषु अयं दिवसः भिन्नभिन्ननामभिः परम्पराभिश्च पाल्यते। महाराष्ट्रे 'गुडीपाडवा', आन्ध्रप्रदेश-कर्नाटकेषु 'उगादि', सिन्धिसमुदायेन 'चेटीचण्ड', उत्तरभारते च 'नवसंवत्सरः' इति रूपेण अस्य दिनस्य महोत्सव इव आचरणं क्रियते। सर्वेषु उत्सवेषु

जीवनस्य नूतनशक्तेः स्वागतीकरणं प्रमुखम् अस्ति। धार्मिकदृष्ट्या अपि अयं दिवसः विशेषमहत्वपूर्ण अस्ति। अस्मिन्नेव दिने चैत्रनवरात्रिव्रतस्य शुभारम्भः भवति, यस्मिन् भक्तजनाः भगवत्याः दुर्गायाः आराधनां कुर्वन्ति। गृहेषु आप्त्नीम्बपत्राणां तोरणं बध्नान्ति, यत् स्वास्थ्यसमुद्भूताः प्रतीकत्वेन गृहीतम्। अस्मिन्नेव दिने व्रतं, हवनं, पूजनं, दानं च कृत्वा आत्मानम् आध्यात्मिकरूपेण समृद्धं कुर्वन्ति।

सामाजिकं वैज्ञानिकं च दृष्टिकोणम् -

वैज्ञानिकदृष्ट्या अपि अस्य दिनस्य विशेषमहत्वम् अस्ति। अस्मिन्नेव समये वसन्तऋतु आगच्छति, प्रकृतिः नवजीवनं प्राप्नोति। ऋतुपरिवर्तनस्य प्रभावः मानवस्वास्थ्ये अपि दृश्यते। आयुर्वेदानुसारम्, अस्मिन्नेव दिने निम्बपत्राणि भक्ष्यमाणानि स्वास्थ्याय अत्युत्तमानि मन्यन्ते, यतः तानि शरीरस्य प्रतिरोधशक्तिं वर्धयन्ति। सामाजिकदृष्ट्या, एषः दिवसः नवीनताया आरम्भं दर्शयति। कृषकाः नूतनकृषिक्रस्य प्रारम्भं कुर्वन्ति, व्यावसायिकजनाः नवीनगणकपुस्तकम् उद्घाटयन्ति, विद्यार्थिनः अपि नवीनसंकल्पैः अध्ययनमारभन्ते।

नववर्षस्य संदेशः

-नवसंवत्सरः अस्मान् शिक्षयति यत् प्रत्येकवर्षं नूतनस्य अवसरस्य द्योतकोऽस्ति। एषः दिवसः आत्मविश्लेषणस्य, नकारात्मकताया त्यागस्य, समाजहिताय नवीनसंकल्पस्य संदेशं ददाति।

"सर्वे भवन्तु सुखिनः, सर्वे सन्तु निरामयाः।

सर्वे भद्राणि पश्यन्तु, मा कश्चिद्दुःखभाग्यवेत्॥"

चैत्रशुक्लप्रतिपदा केवलं तिथिर्नास्ति, अपि तु भारतीयसंस्कृतेः वाहिका, ऐतिहासिकगौरवभूता, आध्यात्मिकोत्थानदात्री च अस्ति। एतत् पर्वः अस्मान् अस्माकं सांस्कृतिकधराम् अनुसरन्तं, समाजे समरसतां विकासं च प्रवर्तयितुं प्रेरयति। नवसंवत्सरः अस्मान् सन्देशं ददाति यत् निरन्तरपरिवर्तनं जीवनस्य अवश्यम्भाविनीभागं द्योतयति। अतः अस्माभिः स्वसांस्कृतिकमूल्यानि संस्थाप्य नवीनसंभावनाभिः सह अग्रेसरतव्यम्। अस्मिन्नेव दिने आत्मनिरीक्षणं, नवचिन्तनं, समाजे स्वकर्तव्यं च पुनः विमृश्यताम्। आगच्छामः, अस्मिन् पावने दिने सर्वे मिलित्वा सशक्तं समृद्धं संस्कारितं च समाजं निर्माय, उत्साहेन हर्षेण च नववर्षं स्वागतं कुर्मः।

नवरात्रिविशेषः

(१. शैलपुत्री)

ॐ वन्दे वाञ्छितलाभाय चन्द्रार्धकृत शेखराम्।
वृषारूढा शूलधरा शैलपुत्री यशस्वनीम्॥
मातुः दुर्गायाः नवशक्त्यः सन्ति। नवरात्रेषु प्रतिदिनं नवशक्तिनां पूजनं भवति। मातुः नवदुर्गायाः नवशक्तिषु प्रथमं स्वरूपं शैलपुत्र्याः वर्तते। नवरात्रस्य प्रथमे दिने मातुः दुर्गायाः प्रथमस्वरूपस्य 'शैलपुत्र्याः' पूजनं क्रियते। प्रथमे नवरात्रे घटस्थापनेन साकं मातुः पूजा आरब्धा भवति। कलशोपरि मातुः प्रतिमायाः प्रतिष्ठा भवति। नवदुर्गामूर्तिः कस्यापि धातोः मुक्तिकायाः वा भवितुम् अर्हति। कलशस्य पृष्ठभागे स्वस्तिकं युग्मपार्श्वे च त्रिशूलम् निर्मीयते। शैलपुत्र्याः पूजनेन 'मुलाधारचक्रं' जागृतं भवति। यस्य कारणेन अनेकविधाः उपलब्ध्यः प्राप्यन्ते। पर्वतराजस्य हिमालयस्य गृहे कन्यारूपेण जन्मनत्वाद् मातुः नाम शैलपुत्री इति अभवत्। देव्याः वाहनं वृषभं वर्तते दक्षिणे हस्ते त्रिशूलं वामहस्ते च पद्मं विभूषयते। पूर्वजन्मनि सा प्रजापतेः दक्षस्य कन्या जाता। तदा तस्याः नाम सती

आसीत्। तस्याः विवाहः भगवान् शङ्करेण सह अभवत्। एकदा सा पितुः यज्ञं गता तत्र भर्तुः शङ्करस्य अपमानं सा सोढुं न शक्तवती। तया तत्र योगाग्नौ स्वशरीरं दग्धम्। अग्रिमे जन्मनि शैलराजः हिमालयस्य कन्यारूपेण जन्मप्राप्य शैलपुत्री इति नाम्ना प्रसिद्धा अभवत्। अस्मिन् जन्मनि अपि शैलपुत्रीदेवी शिवस्य पत्नी अभवत्। नवदुर्गासु प्रथमायाः शैलपुत्र्याः महत्वं एवं शक्त्यः अनन्ताः सन्ति। नवरात्रपूजायाः प्रथमे दिने अस्याः एवं पूजा उपासना च भवति। अस्मिन् दिने पूजायां योगिनः मुलाधारचक्रे मनः स्थापयन्ति। अत्रैव तस्य योगाभ्यासः आरभ्यते।

नवार्णमन्त्रः - ॐ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डाय विच्चे
शैलपुत्र्याः मन्त्रः - ॐ शं शैलपुत्री देव्यै नमः।

जय भगवति देवि नमो वरदे जय पापविनाशिनि बहुफलदे।

जय भगवति देवि नमो वरदे, जय पापविनाशिनि बहुफलदे।
जय शुम्भनिशुम्भकपालधरे, प्रणमामि तु देवि नरातिहरे॥
जय चन्द्रद्विवाकरनेत्रधरे, जय पावकभूषितवक्त्रधरे।
जय भैरवदेहनिनीलनेत्रधरे, जय अश्वकदैत्यविशेषकरे॥
जय महिषविमर्दिनि शूलकरे, जय लोकसमस्तकपापहरे॥
जय देवि पितामहविष्णुननेत्रधरे, जय भास्करशक्रशिरोऽवननेत्रधरे॥
जय पद्ममुखसायधर्षीशनुनेत्रधरे, जय सागरगामिनि शम्भुननेत्रधरे॥
जय दुःखदरिद्रविनाशकरे, जय पुत्रकलत्रविशुद्धिधरे॥
जय देवि समस्तशरीरधरे, जय नाकविदर्शिनि दुःखहरे॥
जय व्याधिविनाशिनि मोक्षकरे, जय वाञ्छितदायिनि सिद्धिधरे॥
एतद्व्यासकृतं स्तोत्रं यः पठेन्नियतः शुचिः।
गृहे वा शुद्धभावेन प्रीता भगवती सदा॥